

PALATUL LUI BIBESCU DELA BĂNEASA

○

Palatul lui Bibescu-Vodă din capătul șoselei Kisselew se dărâmă sub ochii indiferenți ai Bucureștenilor.

Din pitoreasca ruină ce-și scaldă vârful zidarilor sale în oglinda apelor heleș-tealui, ce bat în picioarele platoalui pe care e zidită, s'a dărâmat, în cursul a doi ani, întreaga jamătate sadică, cuprinzând sala de intrare și marea sală de recepție a palatului.

dicațiile unui inventar în care se menționează: iatacul doamnei, salonul adjutanților, cabinetul cu postav verde, salonul cu damasc havai, odaia roșie, odaia verde etc.

Aceiaș soartă așteaptă, deci, monumentele mai noi, ca și pe acele mai vechi. Să le salvăm cel puțin amintirea.

Palatul acesta fu darul de nuntă pe

Fig. 1. Băneasa : Vedere generală.

Ruina palatului, cu paraclisul.

În curând, poate, nu va mai rămâne nimic din ruina ce contribuie așa de plăcut la estetica șoselei, după cum din celalt palat al Bibescului și al fratelui său Știrbey dela Bistrița, ce se păstră în întregime, cu apartamentele și mobilele sale, și după războiul din 1877, când fu transformat într'un spital turcesc, nu au mai rămas decât urme de mobile la cârciumarii satului sau in-

care principele Bibescu se gătiă a-l face soției sale de a doua, frumoasa Marița Văcărescu (aceea care aimise mai târziu saraial Constantinoplei), care fusese căsătorită întâiu cu spătarul C. Ghica și cu care principele se logodise din 1845.

El ridică pe moșia părintească (numită când Mahalaua, când Băneasa; nu știm pentru care cauză) a nouăi sale soții, pe care moșie se aflau vechile case ale

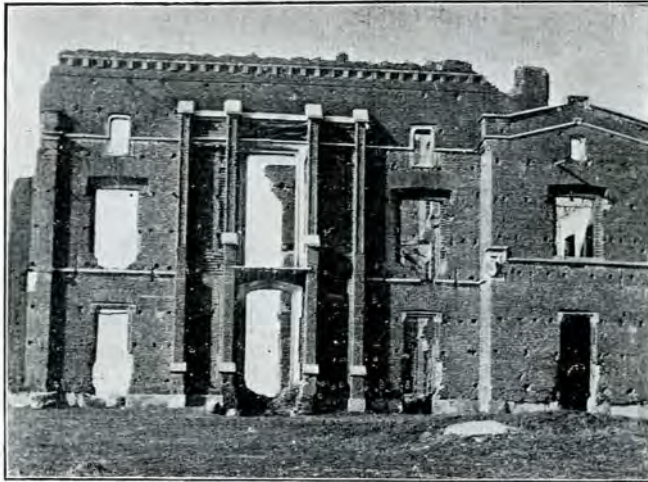

Fig. 2. Băneasa : Palatul.
Fațada principală dela est.

Văcăreștilor, despre cari trebuie să vorbim mai întâiu, înainte de a trece la construcția lui Bibescu.

Cel d'întâiu început de gospodărie îl proiectase aci Ștefan Văcărescu, fiul decapitatului vistier al Brâncoveanului, Ienache Văcărescu, fără însă a-l duce la bun sfârșit, din cauza persecuțiilor ce le îndurară atât el cât și fratele său Barbu, sub Constantin Cehan Racoviță, când fură exilați la Cipru.—După moartea lui Ștefan, în 1761, soția sa Ecaterina, fata lui Donea vistierul, căută cel puțin a termina biserica proiectată ca paraclis al curții. Războiul ruso-turc din 1768, intrarea Stupaizilor cu Karamzin în București, prinderea domnului Grigore Ghica și fuga boierilor la Brașov opriră, însă, înaintarea lucrărilor acestei curți, care, de acum înainte, rămase pe seama fiului lor Ienăchiță Văcărescul, poetul.

Ienăchiță Văcărescu nici el nu pută conduce deocamdată lucrările neisprăvitei curți, din cauza politicei sale contra Rușilor și a neînțelegerilor lui cu filo-rusul Pârva Cantacuzino, pe tot timpul ocupației rusești, până în 1774. Contribuise, în bună parte, la această politică a sa antirusească și soția cea din-

tâiu a sa, fica dragomanului Porții, Iacovache Rizo.

Deabea prin 1784, August 12, putea, în fine, să se gândească la lucrări, când făcî contract cu sasul Maurer Polier Iohann Ratner : „pentru casele ce le face dumnealui boer Vistier Văcărescu, la Băneasa, să lucreze mia de cărămizi de roșu cu taleri 2 și jumătate, până se vor isprăvi casele, însă el dimpreună cu 12 meșteri nemți. Șanțurile să le facă el, gătitul parilor, gratii, ostrețe, hârdae, funii, lopeți, salahori la tot lucru și apa să fie iar dela el; și să înceapă ori când va fi dumnealui Vistierul gata și va vrea“¹⁾.

Dar noul războiu austro-turc, discordia dintre boieri și domnul Mavrogheni, pe care Văcărescu—socotindu-l „prost la fire și la gândire“, — îl pârîse marelui vizir, îi atrase un nou surghian la Nicopole în 1781, ceea ce îl împedecă de a relua lucrul caselor până după încetarea ocupației austriace, în 1791, când, desigur, tot prin Sasul Ratner, începu în sfârșit zidirea curții. Toate aceste împrejurări prin care a trecut zidirea curții ne sunt arătate pe scurt în următoarea inscripție, ce am găsit-o pe o carte, unde a fost transcrisă de pe pisania paraclisului astăzi distrusă :

Această sfântă biserică, întru care să prăznuește hramul sfântului ierarh Nicolae dela Miralichia, făcătorul de minuni, și a sfinților ierarhi și ai lumii mari dascăli, Vasilie cel mare, Grigorie Bogoslov și Ioan Zlatoust, s'au zidit din temelie de dumneaei jupâneasa Ecaterina Văcărescu, fica dumnealui Donie Văcărescu (sic! = Vistierul). Și rămîind nesăvârșită din

pricina a multora răsmirițe ce au răsvrătit în multe rânduri țara aceasta, apoi, în anul 1792, s'au săvârșit de dumnealui Enache Văcărescu și de luminata sa soție Ecaterina, fiica (lui Voivod) Caragea, în zilele prea luminatului Domn Mihai Sutu; după ce cu toate cele necesare înfrumusețând-o...

Luxul pe care Ienăchiță Văcărescu, îl cunoscuse pe timpul peregrinațiilor sale în Austria, unde era primit ca un *seigneur* în *asembée*-urile Vienei, în balaurile curții lui Iosif al II-lea, ale cancelarului Kaunitz, ale ambasadorului francez Dubreteil, etc., — și unde i se admiră fineța spiritului său, bogăția blănarilor și șalarilor sale, — acest lux îl adusese și în curțile sale dela Băneasa și din Ulița Franceză (actuala casa Prager ce-și are și un paraclis cu hramul Stretenei), de care nu știa cum să se mai mire, un fost Episcop de Râmnic pentru casa din București, iar Sulzer pentru cea dela Băneasa.

Aceiași viață luxoasă, în special la Băneasa, o duse și fiul său Alecu, unde, pe la începutul veacului al XIX-lea, un Lagarde sau un Vilkinson admirau, pe lângă mesele cu reputație faraonică ce se dedeau în curtea Văcărescului, și frumusețea parcului întreținut cu sume enorme:

„In mijlocul heleșteului se găsește o pădure încântătoare, numită Băneasa, unde se duce o parte din societate. Aparține unui boier, numit Văcărescu, și formează

„un fel de parc pentru casa sa de țară, ce este așezată înapoi. Nu numai că Văcărescu o ține deschisă publicului, dar face cu cheltauiala sa toate înfrumusețările cu patință, pentru a o redă mai agreabilă acelor ce vor să-l viziteze. El cu soția sa face, prietenilor lor, în felul cel mai curtenitor, onorurile casei. In toate serile ei pleacă de acolo, în acelaș timp, pentru a se întoarce în oraș: șirul caleșcilor nesfârșit, ridică nori de praf spre marea pagubă a toaletelor doamnelor“ 2).

Această viață o duse, mai apoi, și fiica lui Alecu Văcărescu, Maria, viitoarea logodnică a lui Bibescu, care însă, pe vremea consulului Neigebauer, era încă măritată cu spătarul Ghika.

Această curte dură în toată patriarhalitatea ei până în 1845, anul logodnei lui Bibescu Vodă cu Maria Văcărescu. În acest an, Domnitorul întreprinse numai reparațiunea vechii curți, după cum rezultă de pe însemnarea dintr'o carte a bisericii, ce pomenește de întărirea zidurilor exterioare, șindrilierea bisericii și legarea ei cu fier.

Dar încă din 4/16 Sept. 1847 Prin-

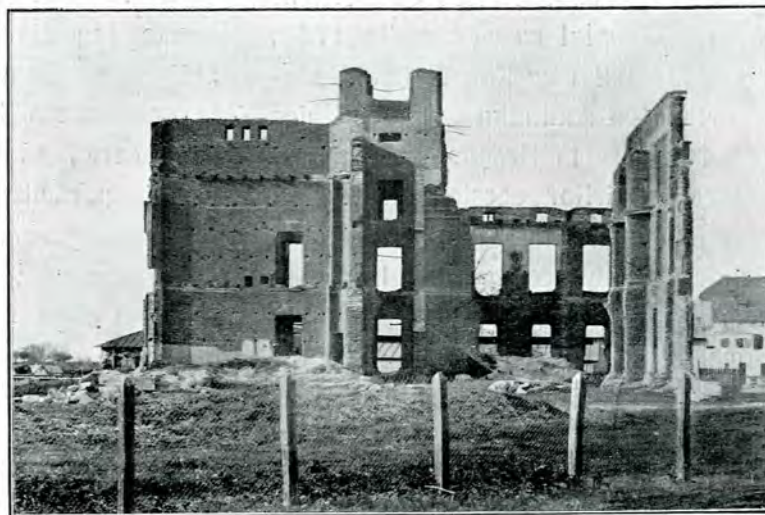

Fig. 3. Băneasa : Latara sudică.
Partea dărâmată.

cipele vizită lucrările actualului palat, ce fusese ridicat de sigur din primăvară, chiar în fața patriarhalei case străbune, din care se păstrează încă frumoasa pivniță, iar odată și colonadele logiilor și foișoarelor sale azi distruse...

Ziarul *Bukurester-Zeitung* dintr'acel an anunță pe acea zi publicului că :

„căci noile grădini se vor uni cu acelea „ale lui Kisselew“.

Ciădirea începută în spirit feudal, de pe planurile romantismului epocii, introduse în arhitectura noastră de „arhitectural monastiresc“ Schlater (acela sub a cărui direcție se făcuseră nereu-

Fig. 4. Băneasa. Vedere dinspre sud.

Detalia din interiorul dărâmat.

„Inălțimile lor au binevoit să cerce-
„teze, la Băneasa, clădirea palatului pe
„care principesa îl execută pe această
„moșie și care — prin proiectatul parc
„măreț și promenade, la care chiar se
„lucrează — va fi una din cele mai fru-
„moase podoabe ale Capitalei noastre,

șitele, dar scuzabilele pentru timpul în
care se făceau, restaurări ale mona-
mentelor istorice sub Bibescu), nu se
pută termina. Revoluția din 1848, a-
firmată prin proclamația Constituției
liberatoare dela Izlaz, fuga Bibescului,
lăsă palatul, cu toate schelele de jar îm-

prejar spre a fi terminat pentru vremuri mai bune.

Vântul de paștiire saflă însă de atunci și astăzi prin patregaiarile capetelor de schele din palatal ce eră destinat

să continue strălucirea, de odinioară a celui ce cântase :

Urmașilor mei Văcărești, las vouă moștenire : creșterea limbei românești și-a patriei cinstire.

VIRG. DRĂGHIGEANU.

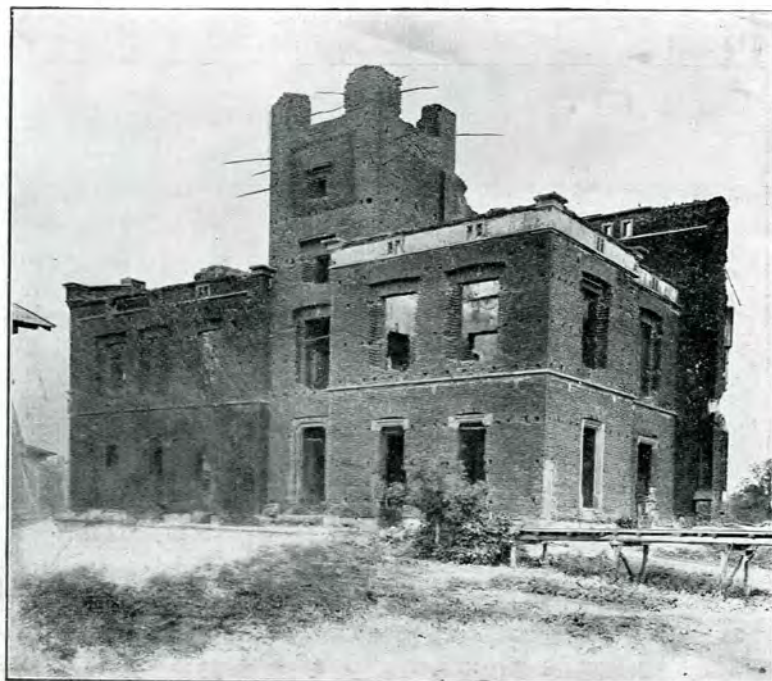

Fig. 5. Băneasa. Latura nordică.

1) N. Iorga, *Studii și Documente* III, 79.

2) W. Wilkinson, *Tableau historique et politique de la Moldavie et de la Valachie*, Paris 1821, 126. Cf. și Lagarde, *Voyage de Moscou à Vienne*, Paris 1824, 540.

P.S. Casele lui Văcărescu, în București, ocupau tot locul pe care se află azi casele „Prager“ și „Magasin Universel“. Silueta lor cu paraclisul și poate și cu Biserica Sf. Ion grecesc, zidită de Brâncoveanu, se vede în fotografia Bucureștilor din 1856, publicată în acest Buletin și explicată de regretatul Spira Haret. — Cu prilejul săpăturilor, făcute pentru zidirea actualului „Magasin Universel“ s'a dat de foarte frumoase capitele corintiene, de sigur rămășițe din vechia casă a Văcăreștilor. De asemenea o mare subterană pe zid, de dată mai recentă, s'a găsit întinzându-se dinspre Calea Victoriei, probabil spre vechiul castel al apelor (azi Vama). Nu se știe nimic ce s'au făcut rămășițele găsite acolo. Exprimăm dorința, deci ca cu prilejul oricărui săpă-

turi de canalizare sau faceri de temelii, în cari s'ar descoperi arme de ale vechiului București, Primăria să încunoștiințeze Comisia Mon. Istorice, care ar putea salva, astfel, multe amintiri ale trecutului, cari nu se mai pot găsi pe altă cale.

Referitor la paraclisul acestei curți a Văcărescului, am găsit, tot pe o carte, următoarele două însemnări :

1) *Această sfântă și dumnezeiască evanghelie ce s'au împodobit cu fringhie și cu argint s'au afierosit de mine ctitorul Ienache Văcărescu la sfânta biserică dela casa mea din București, unde se prăznuiește hramul Străteniei, la leat 1793 Febr. 1.*

2) *Acest minei s'a afierosit de d-lui jușan Ienache Văcărescu vel vist. și mare dichiofilax al Patriarhiei Țarigradului la ctitoriceasca d-lui biserică a lui Hs. dela casele d-lui din București, unde se cinsteste hramul Străteniei. Avg. 20 1778.*

Asupra casei Văcăreștilor din Dâmbovița, vezi Drăghiceanu, *Călăuza Monumentelor Istorice din județul Dâmbovița*, p. 50.

RÉSUMÉ

Le palais du prince Bibesco à Băneasa

Sur les bords du pittoresque étang de Băneasa se trouvent les ruines d'un palais que le Prince G. Bibesco avait projeté d'élever, en 1847, sur la propriété de sa nouvelle épouse Marie Vacaresco.

maison des aïeux de Marie Vacaresco (maison à côté de quelle s'éleva le nouveau palais de Bibesco).

Cette autre vieille demeure, dont il reste encore une cave, — avait été terminée en 1792 par l'aïeul de Marie

Fig. 6. Băneasa: Paraclisul.

Construit par le premier architecte de l'État, le Saxon Schlater, dans le style romantique de l'époque, c'est un des plus anciens palais édifiés chez nous d'après les règles de l'architecture occidentale.

Les événements de 1848 et la fuite de Bibesco amenèrent l'abandon des travaux, qui ne furent jamais repris.

L'abandon règne dès lors sur cet emplacement, où à la fin du XVIII-me siècle et au commencement du XIX-me, la haute société bucarestoise passait ses heures de loisir dans la patriarcale

Vacaresco, le fameux poète Ienache Vacaresco, qui avait achevé les bâtisses commencées par son père Étienne Vacaresco et interrompues à cause des événements politiques.

L'église qui existe encore, près du palais de Bibesco, est un autre reste de cette ancienne installation des boïars Vacaresco: elle devait — dans le plan de Bibesco — servir de chapelle à son nouveau palais, comme elle avait été celle de la vieille maison des Vacaresco.

